

Kéretlenül küldött
cikkeket csak ak-
kor küldünk visz-
sza, ha bélyeget
mellékelnek. Kéz-
iratokat hat hét-
nél tovább nem
őrzünk.

Szerkesztőség:
VII, Thököly-út 46.
Telefon: 142-40.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE, A NŐTISZTUISELOK
ORSZÁGOS EGYESÜLETE, A NAGYVÁRADI, SZOMBAT-
HELYI, TEMESVÁRI ÉS ARADI NŐTISZTUISELŐK
EGYESÜLETEINEK ÉS A „FÉRFIGA A NŐK VÁLASZTÓ-
-JOGA ÉRDEKÉBEN“ HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Lapunk tartalmát
csak a NŐ és a
társadalom meg-
nevezése mellett
szabad átvenni.
Cikkek átvételé-
hez azonkívül a
szerző engedélye
is megszerzendő.

Kiadóhivatal:
V. Vigadó-tér 3.
Telefon 80-75

TARTALOM: *Katharina Scheven*: A nő legszebb kora. – *J. O. Ford*: A nagy zarándoklás. – Glosszák. – *Vera H jelt*: Férfiak és nők együttműködése társadalmi és politikai téren Finnországban. – *Dr. C. V. Drysdale*: A nemzetközi Férfiliga kongresszusa Budapesten – Szemle. – *Várnai Zseni*: Az anyádról. – Bírálatok a Polgári Törvénykönyv Tervezetéről – Irodalom. – Feministák Egyesületének rovata. – Nőtisztviselők Országos Egyesületének rovata.

A nő legszebb kora.

Írta: *Katharina Scheven*.

A nőmozgalomnak, vagy mondjuk, a nőemancipációnak egyik nagyon örvendetes ténye, hogy napjainkban az asszonyok sokkal tovább maradnak fiatalok, mint ennek előtte. Az én ifjú koromban az ötven esztendő nő egyszerűen öreg asszony volt már és a mi nagyobb baj volt, nemcsak mások tartották öregnek, ő maga is úgy élt és szentül hitte, hogy egész külső megjelenésével, ruházkodásával ép úgy, mint föllépésével kötelessége a „matronát” érvényre juttatni. Nagyobb testi munkára, hegy-mászásra vagy vándorútra már egyáltalán nem gondolt, még abban az esetben sem, ha a házkörül munkában fényes tanúságot is tett arról, hogy testi épsége még csorbítatlanul főnnáll. De mert fiatal korában rendszeres sportot nem üzött, igen könnyen érthető, hogy ötven esztendő korában nemcsak képtelennek érezte magát az ilyen munkára, de nem is volt sok kedve sem arra, hogy a természetben lelhető gyönyörűséget testi fáradság árán szerezzék meg. Ma már nem ritka eset, hogy a nagyanyák kerékpáron járnak, gletserekre mászkálnak, teniszt játszanak, vagy skivel szórakoznak. Sőt, ha megtartották karcsú alakjukat, igen sok esetben teljes gráciával üzik a sportnak minden nemét és éppen ennek következtében lelkileg is fiatalok majádnak. Ötven-hatvan esztendő nők nem érzik magukat arra kötelezve, hogy külső megjelenésükkel, nehéz és sötét öltözködésükkel demonstrálják öregségüket.

Sőt éppen ellenkezőleg. A divat ma megengedi az idősebb nőnek is, hogy világos színekbe öltözzék, és ha kellő finom ízléssel van megáldva, akkor tíz, sőt tizenöt esztendővel fiatalabbnak látszik.

De nemcsak az öltözködés művészete, vagy a nagyobb és fokozottabb testgyakorlat adja meg a karcsú, keskeny csípőjű és ruganyos lépésű nőnek fiatal külsejét; meggyőződhetünk erről a változásról, mondhatnám erről a tüneményről az olyan asszonyoknál is, akik nehéz hivatásnak élnek, és a most említett ifjító szereket nem nagyon sűrűn veszik igénybe. Valami szellemi titka van ennek a változásnak, hogy a mai asszony bátran szembeszáll az idővel; szellemi fejlődésének eredménye első sorban, mert a mai asszony sokkal egyénibb, intellektuálisabb életet élhet.

Ez a tény a nőmozgalomra vezethető vissza; mindenütt, még azokban a körökben is, ahol ezt tudatosan nem is hinnék, vagy ezt az összefüggést föl nem ismernék. Mi, akik már évek sora óta állunk a nőmozgalom központjában, nagyon jól tudjuk értékelni mindazt, amit a mozgalomnak köszönhetünk; világosan látjuk, hogy kamatostól kapjuk vissza azt a tőkét, amelyet szellemi javakból befektettünk a mozgalomba. Nemcsak saját hazánk szociális és politikai viszonyainak értékelésére tanított meg bennünket, de túl a haza korlátain megnyitotta számunkra az egész kultúrvilágot, összekötött bennünket a bel- és külföld legkiválóbb embereivel s éppen ez érintkezés folytán nemcsak fölkelte érdeklődésünket a legváltozatosabb irányban, a szellemi és társadalmi élet legfontosabb mozzanatairól, de ki is elégítette minden irányban. A mi szervezett mozgalmunk határain túl is, a nőknek hatalmas és széles rétege valóságos szellemi éhségét akarja kielégíteni, hasonlóan a munkások törekvéséhez, akik annak előtte csak tompa megadással és elégtelenséggel érezték a keserűséget, de ma bátran keresik testi és szellemi éhségük kielégítését.

A nőmozgalom törekvéseinek sikerült első sorban, hogy a vagyonos, tehetős osztály asszonya ma egyéni, intellektuális életet élhet, részt kérhet minden szellemi mozgalomból, a művészi törekvésekből, önállóan bejárhatja a világot, tanulmányos utazásokat tehet, boldogító benyomásokat gyűjthet és emlékeket őrizhet. A szellemi életnek abba a békés világába, a melyet ennek előtte az idősebb nők éltek, új frissítő szellőt és fuvalmat hozott a mozgalom, a mely megerősítette és fejlődésre képesítette őket. De aki fejlődésben van, ifjú is marad. Ezért van azután, hogy ma az ötven esztendőss asszony, nemcsak érezheti az ifjúságot, de valóban fiatal is.

Az ideai szünetben egy volt iskolatársnőmmel találkoztam, akit harmincz esztendeje nem láttam. Rögtön fölismertük egymást és meglepődünk rajta, hogy aránylag olyan kevéssé változtunk meg. Sőt, én barátnőmet jobb színben találtam, mint ifjú korában. Noha igen szomorú életet élt, még hivatását is ott kellett hagynia, hogy 23 esztendőn át ápolja öreg és beteg szüleit, egyáltalán nem volt sem elkeseredett, sem elsavanyodott. Az új kor szelleme eljutott csendes otthonába, őt is megihlette és ő teljes energiával, tudatosan, folytonosan művelte magát; nem kedvetlenítették el sem a beteg szülők, sem a tudatlan környezet; és a mikor így éltem állott ötven esztendőss korában nyugodt, harmonikus, érett egyéniség volt, a ki lelkének gyökereit egybekapcsolta a szellemi élet legváltozatosabb mozgalmával, és ifjú maradt, mint a növény, amely teljes erővel szívja az életnedvet magába. Megvallottuk egymásnak, hogy az életet soha ennyire szépnek nem tartottuk, mint most, hogy most éljük a legszebb éveket; annyira, hogy minden egyes nap elmúltával önkéntelenül tör ki lelkünkben a fölkiáltás: „Maradj, maradj, hisz olyan szép vagy!”

Hogy ez az érzés nem egészen egyéni, nemcsak bennem élő, azt igen sok kortársamtól tudom, aki ugyanígy gondolkodik. És most fölmerül előttem a kérdés: Vajjon ez mindig így volt-e régebben is?

Olyan volt-e a nő életében is ez a korszak, mint a természetben, mikor az ősz szelíd fényével és átszellemült szépségével beraagyogja a napokat, miután elmúltak az ifjúság, a nyár viharai? Egyes kiválóak részére bizonyosan így állott, de a tömeg számára nem, különben nem lehetett volna annyira általánossá a fölfogás, hogy a nő sokkal korábban öregszik, mint a férfi, és ebben átlag tíz esztendővel előzi meg a hasonló korú férfit.

Ma ez a föltevés egyáltalán nem áll többé meg. És ha ennek a változásnak okát fürkészzük, nem kereshetjük másutt, mint abban, hogy a nő lerázta magáról évszázadok bilin-

ceit, amelyek megbénították lelkének magas röptét és szárnyalását. Míg a régebbi korok asszony, legalább a középosztály nője, teljesen betöltötte hivatását, mikor gyermekeit világra hozta és fölnevelte, eközben pedig mind szűkebbre szorult látóhatára és szellemileg belesatnyult, addig ma olyan asszonyokkal találkozunk, akik életük őszi verőfényében új életre ébrednek, érdeklődésük számára új kört keresnek, friss erőre kapva, gyümölcsöző munkásságot fejtenek ki, mint a fa, mely szeptemberben új virágot fakaszt.

Ehhez a külső körülményhez még általános emberi fejlődési processus is járul. Érettebb korban az intellektus uralkodik az akarat fölött, nyugodtabb, objektívebb, világosabb és leszűrődöttebb ítéletre képesít bennünket. Ezt a jótéteményt fokozott mértékben érzik és élvezik az asszonyok és azt nyugodt ítéletükben, szelídebb fölfogásukban kifejezésre is juttatják. A fiatalság éveiben, amíg hatalmasan dolgozik bennünk a hajlam, akár tudatosan, akár mintegy ösztönszerűen férfiak és nők egyaránt inkább a jelennek élnek, mint a jövőnek. Vágyaink, reményeink olyan valami után áhítanak, ami nincsen meg, s a minek jönnie kell, és a minek eljövételétől függ boldogságunk is. Azt hisszük, mint a hogyan Schopenhauer állítja, hogy „életünk nagy eseményei hangos dobszóval, harsonával érkeznek, míg a valóságban látatlanul, halkán, egy kicsinyke nyitva feledett ajtón suhannak be.” így esik meg, hogy nem ismerjük föl az igazi boldogságot, és észrevétlenül suhan el mellettünk. Ezalatt lassan megtanuljuk, hogy a boldogság, a melyet fiatal korunkban rajtunk kívül szoktunk keresni, voltaképpen ott él bennünk. „Le bonheur n'est pas chose aisée, il est très difficile de le trouver en nous et impossible de le trouver ailleurs” mondja Chamfort. Ha ezt akkor is tudtuk volna, mikor az életbe léptünk, igen sok csalódástól kíméltük volna meg magunkat. Akkor saját boldogságunkat nem mértük volna hozzá a másokéhoz, nem vártuk volna senki mástól, hogy bennünket boldogítson, hanem ott kerestük volna, a hol kizárólagosan lelhető: saját lelkünkben. De csak a fokozott szellemi érettség tesz bennünket e tekintetben látókká, csak így érzük be önmagunkkal és így tudunk megbarátkozni saját egyéniségünkkel.

Fiatalokra nézve is igaz, hogy a legnagyobb boldogság a saját egyéniségünkben rejlik, de bizonyos szellemi érettség szükséges ahhoz, hogy ezt valóban tudjuk és érezzük, hogy ne nyomorítsuk el hiábavaló, kifelé irányított törekvéssel összes vágyainkat, törekvéseinket. Csak a tapasztalat tanít meg bennünket, igen sok keserves csalódás árán arra, hogy igazán csak önmagunk érthetjük meg magunkat. A legodaadóbb szerelem, a legszo-

rosabb családi vonatkozások nem formálhatnak két lélekből egyet, két emberből egy embert. A válaszfal mindig megmarad. Fiatal korunkban elég gyakran vakon rohantunk fejestől a falnak; most már magasabb helyről, felsőséges nyugalommal pillantunk keresztül rajta, barátságosan köszöntjük egymást, kezét is fogunk, de nem bolygatjuk a múltat, mert jól tudjuk, hogy egyéniségünknek ép úgy meg vannak korlátai, mint a másokénak, a kiket hajdan talán felelőssé tettünk a fájó csalódásokért. De már e válaszfal mögött nem érezzük magunkat többé elhagyottnak. Egy jó pajtást fedeztünk föl magunkban, aki egész életünkön át híven kitartott mellettünk, soha cserben nem hagyott, soha el nem árult, még ha kihívóan, követelőően viselkedtünk is vele szemben, vagy ha bátortalanul, reményvesztetten, vagy duzzadó várakozással és életkedvvel indultunk is utunkra. Mindig ott állott mellettünk, intve, óva, fölszínre hozva azokat a titkos óhajtasokat, elfojtott vágyakat és mindig tanáccsal látott el. Vajha jobban füleltünk volna szavára! Nem ért-e bennünket elég gyakran büntetés, a miért nem hallgattuk meg intő szavát, mikor nem a jó barát suttogására, hanem óhajtasunk hangos és követelő szavára hallgattunk? Ma már nem olyan hangos a vágyak kiáltása, azért halljuk meg jobban a belső jó barát hangját.

Szeretünk vele csendesen, kettesben elbeszélgetni, és mert legjobban halljuk a hangját, ha csak ketten vagyunk, azért szeretjük a magányt. Nem kedveljük többé az olyan társaságot, amely nem egyezik meg jó pajtásunkkal; kínosnak, kellemetlennek érezzük és azért kerüljük, mintha bántani akarná legszentebb jószágunkat. De még legmeghittebb és legjobb barátaink is kezdenek fölöslegessé válni számunkra. A nyugodtabb objektivitás, amellyel az eseményeket megítéljük, velük szemben is hűvösebbé, tartózkodóbbá tesznek. Már nem játszik olyan fontos szerepet kedélyünkben az irántuk táplált szenvedély és kezdjük megérteni, hogy értékük, bármily nagy is, csak viszonylagosan az; igazán értékes, becses számunkra csak az, ami bennünk rejlik. Ez az egyetlen valódi és igaz érték életünkben.

Sajnálatos csak az, hogy csak későbbi éveinkben vonulunk vissza erre a biztos és békés területre. De ha egyszer beleköltöztünk, onnan többé ki nem űzhet senki és semmi a világon. Ha így életünk vesztit melegségéből, nyer a békességen, a lélek nyugalmán, amely első föltétele az igazi lelki harmóniának. Ez a harmónia nyitja meg az igazi művészi élvezet kapuit is.

Érezzük azt, amit a nagy alkotó művész érez, mikor keze alatt kialakul és valóra válik

képzeletének szülötte; úgy látjuk megvalósulni ifjúságunk álmát, amelyet éppen az életnek ezer követelése, kötelessége soha valóra válni nem engedett.

És ha már hiányzik is belőlünk az ifjúság befogadó képessége, dúsan pótolja azt képzeletvilágunk gazdagsága, amely mind újabb és szebb világ felé irányít bennünket.

A most felserdülő női ifjúság egészen más viszonyok között indul az életbe, mint mi annak idején. Sok olyan értékes dolgot, melyet mi önerőnkől nehezen szereztünk meg, készen juttat nekik a mai magas színvonalú képzés, iskoláztatás. Így másképpen állanak az élettel szemben, jobban vértelve ugyan, de talán kevésbé lelkesülten, kisebb szomjúsággal minden szép iránt. Hogy ezzel őket kevesebb csalódás éri-e az életben, mint bennünket, hogy hamarabb érnek-e arra a szellemi és erkölcsi magaslatra, mint mi, az még kérdéses. A magam részéről nem hiszem, mert a világnak semmi tanulmánya sem helyettesítheti az élet tapasztalatait; ezt pedig az adja meg első sorban, hogy mi magunk éljük az életet.

De jól van ez így, a hogy van. Megcsalna bennünket maga az ifjúság, ha már előre tudnók az élet tapasztalatait. A mi reánk öregekre nézve, akik már túlléptük az ifjúság mesgyéjét, akik már az élet határához közeledünk, szerencsét vagy boldogságot jelent, még akkor is, ha széjjelfoszlik a fátyol, amely eltakarta előttünk a valót; az kész veszedelem volna a fiatalságnak, amely előre törtetve nem látja a halált, mert romba döntené vágyait, reményeit, lelkesedését, tetterejét, megtörné önmagába vetett hitét is, és megbénítaná időnek előtte.

Szükségünk van az illúzióra, hogy híven és lelkiismeretesen tölthessük be hivatásunkat; ez ad erőt és képességet arra, hogy úgy érezzük, mintha mindent az örökkévalóság számára alkottunk volna, hogy érezzük a bút és szenvedést, az örömet és boldogságot, mert csak így vagyunk képesek arra, hogy megértsünk minden emberit, hogy igazi értékes egyéniségekké váljunk, önálló emberré, aki később érettebb korban önmagában lelje meg saját életének súlypontját.

Hogy ez az igazi nagy boldogság mind több asszonynak sorsa lehessen, ezt várjuk a nőmozgalom szellemi vívmányaitól.

Fordította: *Sebestyén Károlyné.*

A nagy zarándoklás.

Írta: *J. O. Ford*, London.

A nők választójogának hívei számára az utolsó nyár nagy eseménye Angliában az a zarándokút volt, melyet a Választójogi nőegyesületek szövetsége szervezett.

Északi, déli, keleti és nyugati Angliából, Walesből, Skóciából és Írországból jövő asszonyok igyekeztek London felé, gyűléseket tartottak azokban a falvakban és városokban, melyeken keresztül haladtak, kiáltványokat osztogattak, vándoroltak esőn, porfellegben és forróságon keresztül, útitársakkal a hátukon, szalmából készült kagylókat viseltek jelvényül a szövetség színeiben: piros, zöld és fehér színekben, hol kis zászlókat, hol nagy lobogókat hordoztak és úgy felforgatták Angliát, amilyen felfordulásra nem is tudunk emlékezni.

Legrégibb tagjaink közül igen sokan az egész távolságot gyalog járták be s visszautasították az alkalmi járműveket, melyeket barátaink kocsik és motorok alakjában kínáltak fel. Senki sem utazott vonaton, azokat a szónokokat kivéve, akik rövid időn belül több helyen is tartoztak megjelenni, – ahogy ez szónokoknál elő szokott fordulni – vagy pedig azok kivételével, kiket üzleti ügyeik időközönként mégis hazaszólitottak.

Minden kor-, rang-, párt- és osztálybeli emberek csatlakoztak a szüntelenül előrenyomuló zarándokmenethez. Az egyik szárnyával egy 80 esztendő házaspár is gyalogolt. Egy még idősebb házaspár jött el Észak-Walesből és Írország két legidősebb választójogi harcosa, mindkettő jóval túl a nyolcvanon, szintén csatlakozott a tüntetőkhöz. Volt olyan csoport, melynek hétszázkilencvenkilenc angol mértföldet kellett bejárnia. Egy 95 éves yorkshirei ember szintén ehhez a csoporthoz tartozott. Gyermekek is voltak a menetben, kiket az anyjuk hozott el, hogy lássák a nagy zarándoklást. Ezek a kis gyermekek a nyakukba akasztott táblákon viselték a „Nem harcias” és „Választójogot a nőknek” jelmondásokat. Voltak itt képviselők, akik emelvényekről szónokoltak, cipészek, akik ingyen javították a zarándokok cipőit, falragaszos emberek, akik az ügy iránt való tiszta lelkesedésből kárpitozták ki a falakat a szükséges tudnivalókkal, hirdetésekkel; egyszóval mindenki jelen volt. Az egyház is megnyitotta kápolnáit, templomait és székes-egyházai ajtaját és mozgalmunk etikai jelentőségét hirdette; városi urak és tanácsnokok léptek fel a szószékre és elismeréssel emlékeztek meg rólunk mindazon városokban, ahol csak áthaladtunk.

Szakadatlanul súlyosan, néha erőnköt meghaladón dolgozni, egy egész nemzet nevelésének feladatát elvégezni, örömteljesen végezni, az élet legcsábítóbb külsőségeit gyakran feláldozni, zúgolódás nélkül, örökösen jó kedélyben és ami a legfontosabb: sohasem esve kétségbe és soha fel nem háborodva; mindez állandó bátorságot és állandó nagy energiát igényel. Ez az, amiről a zarándoklás meggyőzte azokat, kik a nem harcias pártokat eddig azzal gúnyolták, hogy gyávák ahhoz, hogy börtönbe kerüljenek és házakat gyújtsanak fel.

Valamelyik hölgy mondta, ki ott örködött a zarándokok lépései felett: „Sohasem értettem meg a

mozgalom nagyságát, azt a valamit, amit nem tudok ki-fejezni; csak most nyitotta meg a szemem ez a zarándoklás. Olyasvalami fogott el ezen az úton, mint a sírás. A mi derék asszonyainkat viaszszoritották, megtaposták, meggyalázták, de bátorságuk minden megpróbáltatáson keresztül megnyerte a népek szívét.

A zarándokokkal való durva bánásmódnak főoka az volt, hogy a harcias küzdelem legutóbbi eseményei a rokonszenvező személyek egész csapatait változtatták át aktív ellenségeinkké. Ez emberek számára a nők választójoga most már nem jelentett egyebet gyűjtogatásnál és általános erőszaknál. Természetes, hogy az antisuffragisták boldogan használták fel ellenünk új érv gyanánt ezt a tévedést, melyről *Mrs. Humphrey Ward* azt mondta, hogy áhítoztak reá, hogy felhasználhassák ellenünk. „Ha nők illet cselekszenek, vajjon alkalmasak-e arra, hogy elnyerjék a választói jogot?” „Nem”, kiáltja a tömeg és különösen a naplopók.

Mrs. Fawcett példája, az ő mindent elszenvető türelme, állhatatossága és bátorsága, az ő gyönyörű hite és mindennél nagyobb önzetlensége, ez a legnagyobb nagyszerűbb erény, mely csak a legelőkelőbb lelkek sajátja, a Szövetség minden egyes tagját arra lelkesíti, hogy méltó legyen ilyen vezérhez. „Vezér” nem egészen helyes szó, mert mi a Nemzeti Szövetségben másképp fogjuk fel a dolgot s bárha ő az elnökünk, ő annál is több: a pajtásunk és a harcostársunk. Ily formában adja nekünk a legmélyebb és legigazibb buzdítást.

Azonban ezek a veszedelmek és akadályok az útnak csak bizonyos részein fordultak elő. Sok, igen sok helyen a nép barátságosan üdvözölte a zarándokokat, megvendégelte őket, elkísérte menetüket, sőt még virágot is szórt eléjük. A munkásnők különösen bőkezűek voltak elismerésükben. Az egyik yorkshirei szövölány feláldozta rövid és várvárt ünnepnapját és egy egész heti bérét, hogy maga is a menetbe álljon s egy nehéz zászlót vigyen. Azt állította, kitüntetés volt, hogy így cselekedhetett. Ezt a szellemet ébresztette fel a zarándoklás hosszú útján sok ezer embeiben.

A Hyde Park-beli nagy tüntetésről, mely koronája volt a zarándoklásnak, úgy nyilatkoztak az újságok még azok is, melyek mindig ellenfelei voltak ügyünknek, hogy Londonnak legfelelőbb eseménye volt ötven év óta.

Zarándokoknak hosszú serege: férfiakból (néhány képviselő is volt közöttük) és nőkből álló vegyes csapatok, melyek ez alkalomra szigetünk legtávolabbi részeiből gyűltek össze, vonultak végig az utcákon három lóháton ülő hölgy vezérletével. Zászlóink lobogtak és zenekaraink játszottak, amint elhaladtunk figyelmes, rokonszenvező és időnkint lelkesedő nézők tömegei között. Minden korú, minden rangbeli, minden vidékről való nők lépkedtek együtt, a közös lelkesedésnek oly szoros összetartozásában, mint még soha. A régebbi zarándoklásaink és tüntetéseink is nagyok, fényesek, talán még népesebbek is voltak; de a mostaniban volt valami benső megnyilatkozás, amit nem könnyű leírni. Ez tüdőklött a zarándokok arcain, ennek visszfénye volt az utcákat szegélyező tömeg arcán és azokén, akik a tizenkilenc szónoki emelvényt környékezték; 70 ezren leg-

alább is, akik a beszédekre figyeltek. Közülünk sokaknak úgy tűnt, mintha a hajnal világos fénye égne a hegyek csúcsán. A boldogság érzése, mely a zarándokokat egész fáradsalmas útkon elkísérte, oly érzés, mely vidám derűvel töltötte el őket egész idő alatt, míg együtt vándoroltak és amely csak azokat örvendeztetheti meg, akik szenvedéseken és nehézségeken valami hatalmasabb eszme kedvéért mennek keresztül, semhogy azt emberi nyelven ki lehetne fejezni: ez az érzés ihlette mind a beszélőket, mind a hallgatókat a Hyde Park-ban. Minden oldalról elhatárolták, hogy kormányjavaslatot kérünk; *Mrs. Catt* és *Mrs. Fawcett* emelvényét sok ezerre menő nép vette körüli; de nem volt emelvény, melynek ezernél, sőt inkább kétezernél kevesebb hallgatósága lett volna. Sőt itt voltak velünk néhányan kedves budapesti jóbarátaink közül is. Minden egyes zarándokot, ki a jelvényt, a háti zsákot és a szalagjelvényt viselte, nagy érdeklődéssel szemlélték az emberek. A zarándoksereg nagy harci zászlói kevélyen váltak el a vidám kis selyem és bársony zászlóktól, melyeket a különböző egyesületek vittek s amelyekkel körülzúdzdelték a szónoki emelvényeket. Sok száz ember irta alá „Friends of Women Suffrage” lapjainkat, közöttük számos rendőr is. De kétségbevonom, hogy kiségitenének-e bennünket a börtönből valaha a jövőben. A *Common Cause* újságot lázasan árulták a Hyde Parkon kívül (belül tilos árulni), némelyiket hat pennyért, sőt egy shillingért is; volt egy, amelyért tíz shillinget fizettek. Vidám hangulat volt mindenfelé és nehéz volt a kürtző elhangzása és a határozat elfogadása után szétozásra bírni a tömeget. Különösen *Miss Ashton* egy kis gyönyörködtető meséje tetszett nagyon a hallgatóságnak. Felmerült az a kérdés, hogy vajjon a házaselek közt ok lesz-e a pörlekedésre, ha mindketten szavazati joggal bírnak. *Miss Ashton* elmondta, hogy valamelyik gyűlésen mit szólt erre nézve egy leány: „Mondja meg nekik, hogy két kutya sohasem maradodik két csonton, mindig csak akkor, ha egy csonton kell osztozkodniuk”. A munkásnők, akik beszéltek, különös csodálatban és tapsban részesültek. A mi egyesületünkhöz igen nagy számmal tartoznak munkásnők.

Vasárnapon, egy nappal a nagy tüntetés után a Trafalgar Square-on találkoztunk és *Szt. Pál-egyházai* gyalogoltunk, hogy jelen legyünk a délutáni istentiszteleten. Az itt székelő Simpson kanonok valósággal oszlopos hívünk. Végighaladtunk a parton, szívünk tele boldogsággal s a zarándokok eltelve örömmel, hogy munkájukat elvégezték, hogy oly jól végezték els a színeink ragyogtak az enyhe délutáni fényben.

Azok, akik valamennyire vissza tudnak emlékezni harminc és még több év előtti régi időkre, tudják, hogy most már rohamosan közeledünk nagy küzdelmünk végéhez. Mi ezt jobban meg tudjuk ítélni, mint fiatal zarándoktársaink és azt is bizonyossággal tudjuk, hogy semmiféle ideiglenes visszaesés nem tud bennünket immár feltartóztatni. Ez a csodálatos zarándoklás olyat látott velünk és olyat adott tudtunkra, amelyet semmi egyéb nem nyújthatott volna. Ez olyan jelenség volt, amit Anglia sohasem fog elfelejteni.

GLOSSZÁK.

Férfi és nő életének relatív értékelése, a) „A dévai törvényszék ma tárgyalta B. Gy.-né bűnpörét, aki rávette két szeretőjét, M. D.-t és M. M.-et, hogy öljék meg az urát. — Az esküdtek verdiktje B.-né esetében gyilkosságra való felbujtást, M. M. esetében tettestársi viszonyt állapított meg s ennek alapján *B.-nét kötél általi halálra, M.-et tíz évi fegyházra ítélte.*”

b) „V. J.-t szülei 17 éves korában férjhez adták a 35 éves H. L.-hoz. A fiatal asszony a házasság dacára folytatta P. T.-vel még leánykorában megkezdett viszonyát. Múlt télen el akart válni urától, aki azonban nem egyezett bele. Erre a levesben három ízben légméregoldatot adott be urának, aki csakhamar meg is halt. Februárban névtelen följelentésre exhumálták a hullát s arzénmérgezést konstataáltak. — A nagyváradi esküdtszék gyilkosságban bűnösnek mondta ki, mire a tvszék *kötél általi halálra ítélte.* A Kúria *súlyosbító körülménynek vette, hogy házastársát ölte meg s ezért a tvszék halálos ítéletét helybenhagyta.*”

c) „H. A. asztalossegéd állandóan került a munkát, részegeskedett és oly durván bánt feleségével, hogy ez a gyerekeivel elhagyta. H. A. nem akart ebbe beleenyugodni, hanem feleségét mindenáron visszatérésre akarta bírni. Június 23-án megleste a Tömő- és Nagytemplom-utca sarkán s midőn vele találkozott, kérlelte s visszatérésre akarta bírni. Az asszony elutasítólag válaszolt, mire H. zsebkésével jobb ágyékán megszúrta. H. A.-né sérülésébe július 25-én belehalt. — *Az esküdtek nem bűnösnek mondták ki, mire a bíróság felmentette és tüstént szabadlábra helyezte.*”

Férfiak és nők együttműködése társadalmi és politikai téren Finnországban.

Írta: *Vera Hjelt*, iparfelügyelő, országgyűlési képviselő, Helsingfors.

(Vége.)

Minthogy 5 évi fennállása óta 4-szer oszlatták fel a finn országgyűlést, nem szólhatunk sem a férfiak, sem a nők munkájának határozott eredményeiről. De komolyan láttunk hozzá nagyszámú fontos kérdés megoldásához.

Minthogy a bizottságokban férfiak és nők válltelve tettek indítványokat, amelyeket vagy elfogadtak, vagy elvetettek, vagy módosítottak: a kész törvényparagrafusról nem bizonyíthatjuk be, hogy a bizottság vagy plenum elfogadta formájában kinek a műve. Több-kevesebb befolyást gyakoroltak az eredményre többen. Ha tehát azt kérdik, mit végeztek a finn nő-képviselők, a felelet csak ez lehet: amit a legtöbb férfi-képviselő. Mindenki saját érdekeinek, képességeinek, ismereteinek megfelelően működik.

A közélet magasabb érdekeinek növekedő megértése társadalmi és politikai szempontból érett, olyan

egyéniséggé fejleszti a nőt, aminőt a kor igényel. A férfival együtt folytatott munkássága gyorsabban fejleszti sokoldalúan gondolkozó emberré, mint a családi élet bármily körülmények között.

A következőkben megkísérlem néhány számmal bizonyítható, a hivatalos országgyűlési jegyzőkönyvekből merített tény objectív feltüntetését. Szóljanak ezek, a mennyire tudnak, a nő javára vagy kárára. Minden gondolkozó finn képviselő tudja, hogy ő ép oly kevésbé ura a jelenlegi helyzetnek a reformtörekvések szempontjából, mint a nők. Tudja azt is, hogy az általános választójog és választhatóság mellett, hogy az egész népet politikai öntudatra és felelősségérzetre neveli, egyúttal kevésbé productiv munkaerőkkel is terheli a népképviseletet. Aligha bizonyítható, hogy ezeknek nagyobb százaléka kerül ki az asszonyok, mint a férfiak köréből.

Hogy a finn nő-képviselők abnormis viszonyok közt dolgoztak, az munkájuk értékét nem csökkenti, hanem növeli. Egy parlament sem lehetett volna számukra szigorúbb, a testi és szellemi erőket jobban igénybevevő iskola, mint a finn országgyűlés volt.

Képviselők száma 1907-től 1911-ig.

Év	1907	1908 I	1908 II	*)1909 II	1910	1911
Férfiképviselők száma	181	181	175	179	183	186
Nőképviselők száma	19	19	25	21	17	14
Együtt	200	200	200	200	200	200

Összesen 1085 férfi, 115 nő = 9·5% nő.

Nőképviselők száma a parlamenti bizottságokban.

Bizottságok neve**)	Bizottsági tagok száma egyült		Nőképviselők száma a bizottságokban						
	Rendes tag	Póttag	1907	1908 I	1908 II	*)1909 II	1910	1911	
			Rendes tag	Póttag	Rendes tag	Póttag	Rendes tag	Póttag	Rendes tag
Nagybizottság	60	4	5	7	7	3	4		
Alaptörvény bizottság	16	8	1	1	1	1	1	2	
Állambizottság	20	9	1	1	1	1	2	1	
Törvénybizottság	16	8	2	2	1	5	1	2	
Gazdasági bizottság	16	8	1	2	2	1	2	1	
Törvény- és gazdasági bizottság	16	8	1	1	1	1	1	1	
Szociális bizottság	16	8	2	3	1	4	1	3	
Kulturális bizottság	16	8	3	4	3	4	2	3	
Községi bizottság	16	8	1	2	1	2	nincs bizottság		
Agrárbizottság	16	8	1	1	1	1	1	1	
Vasutügyi bizottság	16	8	1	1	1	1	1	1	
Bankbizottság	12	6	1	1	1	1	1	1	
Kérvénybizottság	9	9	1	1	1	4	1	3	
Egyeztető bizottság	9	9	1	1	2	2	1	2	
Igazoló bizottság	45	13	3	2	4	2	8	1	

*) Az 1809. évi országgyűlést 1 hét múlva feloszlatták.

***) A bizottsági tagok választása pártonként, a párt létszáma arányában történik.

Nőképviselők indítványai és kérvényei	Az országgyűlés elé terjesztett összes indítványok és kérvények száma						
	1907	1908 I	1908 II	1909 *) II	1910	1911	1907-1911
A nő jogi helyzete tárgyában	8	11	12	9	6	5	51
A gyermek javára	10	8	7	5	1	2	33
Társadalmi, kulturális és gazdasági tárgyak	4	16	18	15	13	14	80
A legfelső bíróságra vonatkozólag				1	1	1	3
Összesen	22	35	37	30	21	22	167
Együtt	218	226	224	237	162	130	1197
Átlag 1 férfi részéről	—	—	—	—	—	—	0·95
1 nő	—	—	—	—	—	—	1·45
Férfiak és nők közös indítványai és kérvényei	69	57	64	39	29	18	276

Felszólalások átlagos száma az 1907—1911. évi országgyűlésen.

	1907	1908 II	1909 II	1910	1911
Férfiképviselők mindegyikére átlag	16·2	11·5	11·1	7	7·5
Nőképviselők mindegyikére átlag	11·1	5	6·5	4·6	4·1

A felszólaló képviselők száma %okban:

82 nő közül 49, azaz 60.0% szólalt fel 1908-1910-ig.

718 férfi közül 489, azaz 68.1% szólalt fel 1908-1910-ig.

A nőképviselők indítványai és kérvényei a következő kérdésekre vonatkoznak: a nőt házasságra jogosító kor fölemelése; házassági vagyonszerzés; a férj neje fölött gyakorolt gyámságának megszüntetése; az anya szülői joga; anyasági biztosítás; a nő jogosultsága minden állami hivatalra; a törvénytelen gyermek helyzetének javítása; gyermek- és anyavédő menhelyek létesítése; a nemi erőszak büntetésének szigorítása; a gyermekgyilkosság büntetésének enyhítése; általános gyermekvédelmi törvény; a háztartási oktatás fejlesztése; minden község kötelezése szülésznő alkalmazására; a cselédtörvény hatályon kívül helyezése; a börtönök reformja; büntető-kolóniák létesítése; abstinentiára oktatás a börtönökben; szakiskolák állami segélyezése; államsegély az erkölcsiség javítására, különös tekintettel a prostitúció szabályozásának megszüntetésére; nők kinevezése egészségügyi felügyelőkké; községi munkaközvetítés; szociális központi iroda létesítése; új vasutak építése; a zsidók helyzetét törvényesen szabályozó reform siettetése; általános iskolakötelezettség; alkohol tilalom; menhelyek létesítése iszásokok számára; a szenátus egészségügyi szakosztályának független legfelső bírósággá alakítása; egyesületi törvény.

*) Az 1909. évi országgyűlést 1 hét múlva feloszlatták.

Az 1907-1911-iki országgyűlési jegyzőkönyvek szerint a nőképviselek a következő kérdések tárgyalásában szóltak fel: a házassági törvény módosítása a nő jogi helyzete szempontjából; polgári házasság kötelező elrendelése; a nőt házasságra jogosító kor fölemelése; általános gyermekvédelmi törvény; az erkölcsiség javítása állami segítséggel; menhelyek létesítése házasságon kívül született gyermekek és anyáik számára; a gyermekgyilkosság büntetésének enyhítése; a közegészségügy fejlesztése; a tüdővész elleni küzdelem; elme-gyógyintézetek; minden község kötelezése szülésznő alkalmazására; iskolaorvosok; alkoholtörvény; az abstinenens mozgalom és általában kultúrmozgalmak támogatása; általános iskolakötelezettség; gyermekkertek és kisdédóvók állami segélyezése; a falusi néptanítók gazdasági helyzetének javítása; iskolai konyhák létesítése; a népegyetemek és népkönyvtárak állami segélyezése; állami háztartási oktatás; munkásvédelmi intézmények; magániskolák államsegélye; az alkoholelleses ifjúsági és mezőgazdasági egyesületek állami segélyezése; gazdasági tanítás a tanítónőképző intézetekben; mezőgazdasági oktatás a népiskolákban; a finn irodalom anyagi segítése; egy népszínház államsegélyének felemelése; az ipartörvény módosítása; a pékműhelyek munkaideje; az ipari munka szabályozása; iparfelügyelet; rokkantsági biztosítás; anyasági biztosítás; balesetbiztosítás; munkaközvetítés; közvetítés munkások és munkaadók között; munkanélküliek segélyezése; kereskedelmi alkalmazottak jogi helyzetét szabályozó törvény; a cselédek helyzetének javítása: állatvédelem; a vadászati törvény módosítása; börtönviselt emberek alkalmazása állami munkára; a termőföld haszonbérének törvényes szabályozása; utak építése és fentartása; lelkészek fizetése; új vasutak; folyók medrének tisztítása; az adótörvény módosítása; gyárak tulajdonjoga és hitbizományok; a helsingforsi rendőrség; a zsidók helyzetére vonatkozó törvény javítása; az egyházi törvény módosítása; állam és egyház szétválasztása; az országgyűlés munkarendje; a bizottsági tagok száma; új országház építése; a Finnországi Bank szabályzata; a jelzálog-egyesület állami biztosítóka; a költségvetés; az orosz állampénztárnak beszo-lygáltatott hadügyi milliók; a Néva-milliók; az állam-ügyész jelentése; Finnország autonómiájának biztosítása.

A Nemzetközi Férfiliga kongresszusa Budapesten.

Írta: *Dr. C. V. Drysdale.*

Semmi sem nyújthat nagyobb elégtételt a nők választójogi mozgalmával rokonszenvező férfiaknak, mint az a rohamos gyorsaság, a mely a Nemzetközi Férfiliga fejlődését jellemzi. Az amsterdami kongresszus óta letelt hat esztendőben feltűnő volt a haladás, és most már nem kevesebb, mint tizenegy ország és állam csatlakozott a Ligához, még pedig (a csatlakozás sorrendjében.) Nagybritánia, Németalföld, Franciaország, Magyarország, Egyesült-

Államok, Svédország, Németország, Dánia, Csehország, Galícia és Canada. Nagyon figyelemreméltó látvány volt Budapesten az a három nagy gyűlés, a melyen csupán férfiszónokok beszéltek, minden nemzetet és minden hivatást képviselő férfiak nagy száma töltötte be minden alkalommal a dobogót, mindnyájan a nők ügye iránt érzett rokonszenvüktől indítva.

Lehetetlenség volna ezeknek a férfiaknak csak megközelítő névsorát is adni, de legalább fel kell jegyezni Lukács György dr. őccellen-
ciáját, cs. kir. kamarást, volt vallás- és közoktatásügyi minisztert és a tüdővész ellen küzdő egyesület elnökét, aki a kongresszus elnöke volt, a Liga elnökének, Sir John Cockburn-nek sajnálatos távollétében; dr. Bárczy Istvánt Budapest polgármesterét; Zipernowsky Károly professzort, az elektrotechnika világhírű tudósát; dr. Giesswein Sándort, a tanult és népszerű róm. kat. papot; Haypál főtisztelendőt a protestáns lelkészt, aki templomát engedte át Rev. Anna Shaw megnyitó prédikációja alkalmára; dr. Beké Manó egyetemi tanárt, a kiváló matematikust; dr. Katscher Lipót ismert író; Reinitz Ernőt, a Magyar Férfiliga energikus titkárát. Hollandiát Mansfeldt ezredes a nemzetközi férfiliga buzgó titkára és Mynheer Kehrler, annak pénztárosa képviselte; Franciaországot M. J. du Breuil de St. Germain; az Egyesült-Államokat Mr. F. Nathan; Németországot Gassmann, a Német Férfiliga elnöke, Gerlach képviselő és dr. Bornstein; Ausztriát dr. Goldscheid professzor, Canadát Mr. Merrill Denison és Nagy-Britániát Mr. Auerbach, dr. C. V. Drysdale és Mr. Keir Hardie képviselő; Svájcot, amely még nem alakított férfiligát, dr. Máday Andor. Több kiváló ember – nevezetesen a svéd Ernst Beckmann – sajnálatát fejezi ki, hogy nem lehet jelen és igazán elszomorító volt, hogy a Magyar Férfiliga buzgó alapítójának, Dirner Gusztáv professzornak és kiváló munkatársának dr. Márkus Dezsőnek jelenlétét és tanácsát nélkülöznünk kellett, mert fájdalom, tavaly mindketten hirtelen elhunytak. E két férfi nagy szolgálatokat tett a nő választójoga ügyének Magyarországon és elvesztésük súlyos csapást mért a feministákra, azonban szerencsére biztosították számos kiváló férfiú segítségét.

Fölösleges a kir. Zeneakadémián és a Pester Lloyd épületében lefolyt nyilvános ülések hosszas leírása, csupán azt kell kiemelnem, hogy zsúfoltak voltak és lelkes hangulatban folytak le, hogy a szónokok egytől egyig kifejezték azt a mély meggyőződésüket, hogy a nőnek szüksége van politikai képviseletre. Ez alkalommal léptek első ízben előtérbe a német és osztrák képviselők, mint a nők választó jogának szószólói és a tudós német professzo-

rok szigorúan következetes beszédei mindennél fényesebb bizonyosságát szolgáltatták az ügy fel-tűnő haladásának.

„A nőnek politikai felszabadulásáért világ-szerte folyó küzdelmében – mondotta Mr. Auerbach, az angol férfiliga képviselője, – mi, a Férfiliga emberei nemcsak mint segítők és rokonszenvezők jelentkezünk, hanem, mint akik mély hittel vallják, hogy a civilizáció haladása „lehetetlenség a nő emancipációja nélkül. Je-lentkezünk annak bizonyítására, hogy közügyek-ben férfinak és nőnek együtt kell dolgoznia és hogy protestáljunk nemünknek azon tagjai ellen, akik jónak látják erejüket és állásukat arra használni, hogy avval a modern kor legna-gyobb reformmozgalmát akadályozzák fejlő-désében.

„Legyetek bizalommal és minden körül-mények között gondolatok arra, hogy az Idő a ti pártotokon van és az Igazság szövetséges társatok.”

A Férfiliga közgyűlése Sir John Cock-burn-t választotta meg újból elnökül és sür-göny ileg fejezte ki sajnálatát távollétén. A Liga a következő sürgönyt küldte továbbá Mr. Asquith-nak és a sajtónak:

„A nemzetközi férfiliga kongresszusa a nő választójoga érdekében Budapesten, felis-mervén, hogy Nagy-Britannia parlamentáris intézményei szolgálnak sok más nemzetnek példaképpül, mély sajnálatát fejezi ki a fölött, hogy a brit kormány nem tehetett ígéretet arra nézve, hogy a nő választójogának törvénybe igttatását meg fogja könnyíteni; és kifejezi azt a reményét, hogy ennek ellenére is Nagy-británia az első európai államok közt lesz abban, hogy teljes polgárjogot ad a nőnek.”

A Liga közgyűlése még a következő ha-tározatokat hozta:

„A Nemzetközi Férfiliga szívből üdvözli azokat a kormányokat és államokat, amelyek megadták a nőnek a választójogot és rendkí-vüli örömét fejezi ki azon a gyorsaságon, a mellyel ez a reform terjed és azon kitűnő eredményeken, amelyeket létrehozott. Kifejezi abbéli komoly reményét és hitét is, hogy e reform ezentúl még ennél is rohamosabban fog terjeszkedni és hogy a nagy nemzetek sietni fognak a nemes példát követni.”

„Mint minden nemzet fiaiból álló testület, le kívánja szögezni abszolút meggyőződését arról, hogy a nő politikai emancipációja semmi tekintetben sem lesz káros hatással a családra és otthonra nézve és hogy a faj érdekeinek testi, erkölcsi és szellemi haladásának legna-gyobb biztosítékát fogja képezni a nő és férfi politikai egyenjogúsága.”

A Liga utolsó ülésén elhatározta, hogy lépéseket tesz egy hivatalos orgánium létesí-tése érdekében és hogy a brit Férfiligát kéri

meg, hogy csatolja azt havonta megjelenő lapjához melléklet gyanánt.

Végül a leghálásabb köszönet adója illeti meg minden delegátus részéről a magyar Férfi-ligát és a Feministák egyesületét nagylelkű vendégszeretetükért. Akármilyen fényesek vol-tak eddig is a Nők Választójogi Világszövet-ségének gyülekezései, a Budapesten lefolyt összejevetel valamennyin túltett és lehetetlen volt azon résztvenni és nem érezni, hogy min-denképen közeledünk a siker felé.

SZEMLE.

Nők a magyarországi szociáldemokrata pártban.

A magyarországi szociáldemokrata párt vezető-ségének jelentése 1912. évi március hó 16-tól 1913. évi március 15-ig kifejtett működéséről, a munkásnő-mozgalomról a következőket jelenti:

Az országos nőszervezőbizottság néhány tagja több mint egy év előtt hozzáfogott annak a megvalósításához, hogy a legfontosabb és egyben a legcélravezetőbb agi-tációs eszközt: a sajtót megteremtse. A pártkongresszus határozata értelmében a pártvezetőség meg is adta a módot arra, hogy a Nőmunkás 1912. november elseje óta havonta kétszer megjelenik. Az országos nőbizottság már hónapokkal előbb megindította az agitációt és az előfizetők egész serege összegyűjtve a Nőmunkás meg-jelenésekor. A lapunkért folyó agitáció azóta állandóvá lett és ma 6000 példányban jelenik meg a Nőmunkás. Az előfizetők száma Budapesten: I. ker. 43, II. ker. 27, III. ker. 34, IV. ker. 10, V. ker. 122, VI. ker. 243, VII. ker. 383, VIII ker. 419, IX. ker. IIa, X ker. 52. Össze-sen 1445. A vidéki előfizetők száma 1161. Csomagban meggy vidékre 802.

A Vas- és fém munkás-szövetség és a Könyvkötő-munkások szabadszervezete 500–500 példányra, a bá-dogások 80 példányra, a cipőfelsőrészkesztők 30 pél-dányra fizették elő a Nőmunkást nőtágaik számára. A fenmaradó több mint 1000 Nőmunkás példányonként két el Budapesten. Nagyon helyes lenne, ha a munkásnők szabadszervezeti járuléka úgy lenne megállapítandó, hogy annak fejében a lapot az elvtársnők ingyen kapnák. Ez a járulékfölemelés heti 2 fillérnek felelne meg. Már eddig is ilyen értelmű határozatot hoztak ez év július havában a konzervgyári munkásnők. Külföldön, úgy Németor-szágbán mint Ausztriában hasonló módon fizetik elő a munkásnők a lapjukat.

Az országos nőbizottság hosszú szünet után a múlt év augusztus havában kezdte meg működését. Ugyanolyan lelkesedéssel agitáltunk a munkásnők szakmai szervezése, mint politikai szervezése érdekében. Tar-tottunk:

Nőgyűlést		Értekezletet	
helyben	vidéken	helyben	vidéken
22	13	119	42
Szervező- Bizalmi nő- ülést		összbizalmi nő- ülést	
32	8		1

Szépen sikerült gyűlések voltak a tömegsztrájk előkészítése érdekében. Budapesten hét helyen tartottunk gyűlést, azonkívül Kaposvár, Kassa, Újpest, Kolozsvár és Pozsony munkásnői lelkesedve mondták ki a csatlakozásukat.

A nemzetközi nőkongresszus határozata értelmében ez évben a magyarországi munkásnők is megtartották a nők napját úgy, ahogyan azt az ország viszonyai megengedték. Az ország dolgozó asszonyaihoz 40.000 példányban röpiratot adott ki az országos nőbizottság „Asszonyok, ébredjetek!” címmel. Az idei nőkongresszusnak kell határozni afölött, hogy ezután minden évben akkor, amikor az egész világ munkásnői jogaik érdekében demonstrálnak, azon a napon mi is követeljük jogtalanságunk megszüntetését.

A Budapesten megtartott feminista kongresszus alkalmával a Nőmunkás nagyobb terjedelemben, angol és németnyelvű melléklettel jelent meg abból a célból, hogy a Budapestre gyülekezett nőjogok követelőinek úgy mutassuk be az országot, mint amilyen. Ezenkívül június 19. napjára gyűlést hirdettünk, amelyre a kongresszus tagjait is meghívtuk. A gyűlés az eddig megtartott gyűléseink között a legsikerültebb volt. Úgy röpiratunkkal, mint a gyűlésünkkel elértük azt, amit óhajtottunk.

Mozgalmunk fejlődése, terjedése nagyobb levelezési munkát is adott; különösen a vidéki elvtársnők fordultak hozzánk fölvilágosításért. Számos körlevél ment különböző kérelemmel, fölívással. Elintéztünk 566 levelet. A munkásnők könnyebb szervezhetősége érdekében egyes szakmáknál, pártszervezeteknél, vidéki városokban és nagyobb gyárakban 5-7 tagú nőbizottságot választottunk. A nőbizottságok, mint az országos nőbizottság szervei, állandó összeköttetésben állanak a központtal. A helybeli környékbeli gyári nőbizottságból két bizalminőt választottunk, akik a bizalminőtestületet alkotják. A vidéki nőbizottság egyik tagja pedig mint levelező értesíti az országos bizottságot a mozgalom állásáról.

Nőbizottságot alakítottunk a következő szakmáknál: cukrászok, cipőtűzőnők, könyvkötők, magántisztviselők, a vas- és fémmunkásoknál, a II., IV., V., VI., VII., VIII. és IX. kerületi pártszervezetekben. A környéken: Pestújhely, Csepel, Erzsébetfalva, Rákospalota és Budafokon – sajnos – ezek a bizottságok igen kevés működést fejtenek ki ezideig. Győr, Miskolc, Békéscsaba, Erzsébethely stb. helyeken alakultak nőbizottságok. Pozsony, Hódmezővásárhely és Újvidék nőegyesület keretében fejtenek ki nagyobb mozgalmat. Úgyszintén a Budapesti Munkásnő-Egyesületnek is van körülbelül 100 tagja. Összesen körülbelül 20 helyen alakult nőbizottság. A bizalminőtestület 43 tagot számlál, akik a szakmák, politikai szervezetek és gyárak munkásnőinek megbízottai.

1913. augusztus 28-án felejthetetlen előharcosunk, tanácsadónk, a nők első ébresztője: Bebel elvtársunk emlékére gyászünnepeletet tartottunk. Kopersórára elküldtük a magyarországi nőmunkásnők koszorúját, utolsó üdvözlését ...

A pártkongresszussal egyidejűleg megtartandó IV. nőkongresszus fogja megszabni az irányt, amelyen haladni kell a magyarországi nőmozgalomnak, hogy nagygyűlése, hatalmassá fejlődjék.

A Feministák Klubja alakuló gyűlésén kiküldött előkészítő bizottság október 25-én tartott ülésén örömmel vette tudomásul, hogy a Szabadság-tér közelében megfelelő lakásra van kilátás. Elhatározta a bizottság, hogy a megnyitás előkészítésének anyagi alapját biztosítandó, a legközelebbi napokban energikus taggyűjtő-akciót indít és ennek eredményéhez képest november első napjaiban tartandó ülésén határozza el a megnyitás részleteit.

Háziasszonyok Országos Szövetsége. E címen új egyesület alakult az élelmiszerdrágaság enyhítésére és általában a megélhetési viszonyok javítására. A cél. elérése elég kívánatos arra, hogy minden háziasszony részt vegyen a munkában; örömmel látjuk, hogy az alapítók előtt tisztán áll a nők választójogának gazdasági jelentősége, amennyiben küzdelmük eszközei között azt is felsorolják. A mozgalom élén *Neumann Arminné* áll.

A fiumei városi iskolák tanítónői eddig cölibátusra voltak kárthatatva, amennyiben férjhezmenés esetén elveszítették állásukat. Gróf *Wickenburg* kormányzó intézkedése most megszüntette ezt az elavult rendszert, amiért a tanítónők küldöttség útján adtak kifejezést hálájuknak. Mi is örömmel regisztráljuk az emberséges, természetes gondolkodás ez újabb megnyilatkozását.

Az első nőjogászok. Az eperjesi jogakadémia tanári kara kimondotta, hogy nőket is felvesz rendkívüli hallgatókul a jogtudományi karra. Az eperjesi kollégium az első, amely nőhallgatók föl vételét engedélyezte. A pécsi jogakadémia is három nőt vett fel hallgatók gyanánt. Hadiermes nők. A „Boszniai Hírek” jelenti: Az 1912-13. évi hadi emlékérmeket mindazok megkapják, kik a határvidéken katonai szolgálatot teljesítettek. Mivel Bosznia-Hercegovinában a posta és távíró katonai igazgatás alatt [áll], ezek alkalmazottainak is kijár a hadi emlékérem. így állott elő azután az a ritka eset, hogy nők, a szerajevói postán szolgáló telefonkezelőnők is megkapták a háborús emléket.

Házasság egészségi bizonyítvány alapján. A chicagói Péter-Pál templomban már egészségi bizonyítvány előmutatása mellett történnek a házasságkötések. Igaz, hogy sok kritika hangzott el Amerikában is, amikor az anglikán egyház esperese nyilvánosan kihirdette, hogy a Péter-Pál templomban ezentúl csak egészségi bizonyítvány alapján adják össze a feleket. Sok pap azzal érvelt, hogy nem az ő dolguk fajnemésítéssel törődni, mert erre a világi hatóságok vannak hivatva. Azonban az esperes nem tágitott, kijelentvén, hogy templomnak és államnak együttesen kell a kezdeményezést ezirányban megtenni.

Anyák nyugdíja. Az Egyesült-Államoknak 14 államában – amelyek közt persze azoknak az államoknak a száma túlnyomó, ahol a nők már szavaznak – hoztak olyan törvényeket, melyek többgyermekes anyáknak rendes járulékot biztosítanak az apa halála, betegsége vagy nagy szegénység esetén. Ezek a törvények a különböző államokban nagyon különbözőek, de abban mind megegyeznek, hogy

hathatós és rendszeres állami támogatásban részesítik az alsóbb néposztály anyáit. Ezt a példát követi most Új-Zéland is az ú. n. „Mothers Pension” behozatalával, amelynek értelmében a szegény vagy özvegy asszonyok minden 14 éven aluli gyermek után meghatározott államsegélyben részesülnek,

A csecsemőápolás vándormúzeuma. A svájci állami egészségügyi hivatal igazgatója azt a javaslatot tette, hogy alapítsanak egy vándormúzeumot, mely a csecsemőápolásra vonatkozó dolgokat mutassa be; a javaslat sürgős megvalósítását is ajánlotta, hogy a múzeum már a jövő évben Bernben tartandó országos kiállításon bemutatható legyen. Az igazgató az intézményben a gyermekek közt pusztító tuberkulózis ellen hathatós fegyvert lát.

Egy vidéki Szabadgondolkodók Egyesülete anyagi eszközök híján nem fizethet elő lapunkra. Tagtársak! Ügyünk barátai! Ki vállalja ezen egyesület számára alap előfizetési költségeit? Kérünk sürgős jelentkezést!

Az anyádról.

Ha szárnyad majd a végtelenbe visz,
kis sasfiókom, te csudamadár
ha majd előtted már nem lesz határ
és lelked, lelkemből lelkedzett szárnya
büszkén szeli az ősi mindenséget,
hogy szemmel már nem követhetlek téged
én, aki lent a porban maradtam,
fiam, gyönyörű csudamadaram
állj meg egy röpke percre majd kérlek,
hogy bús magamról néked hadd beszéljek.

Hadd beszéljek néked tengernyi vágyról,
mely gondok szürke kódébe fűlt,
– ez a jelen, jövő és a múlt –
hogy ette föl orvvul a lelke, a dalom,
a szomorú, szörnyű, taposómalom,
és mennyi pompa és alkotóerő
veszett a nyirkos konyhagőzbe,
mely vörösre ette két fénylő szemem
és kezem, szegény, bús asszonykezem,
óh mennyi meddő munkába fáradt,
hogy letépte rólam a csillogó szárnyat
az asszonyrobot, a végtelen, örök,
a kicsi céltalan, a semmi pörök,
kicsinyes gondok és mégis oly nagyok,
tovairamló, színtelen napok,
amelyek lassan megfojtják a lelket.

S mikor eljött az óra, a félelmes, nehéz,
vajúdó kínnal megszülettek Téged,
csudálatot fiam, ezért nem kérek,
mert hősi, pompás, fényes áldozás volt.
De én szép múltó fiatal életem,
melyet megőröl a taposó malom
az én igaz, krózsusi áldozatom,
melyért megillet minden csudálat,
hogy adhassak teneked büszke szárnyat
én lent maradtam a szürkék között. . .
Állj meg fiam majd egy röpke percre,
ha fönnt keringesz a felhők között.

Várnai Zseni.

A „Fiam ébresztgetése” című ciklusból.

Bírálatok a Polgári Törvénykönyv Tervezetéről.

A Feministák Egyesülete jogi bizottságának tagjaitól.
(Folytatás.)

IV.

Rokonság.

Dr. Engel Zsigmond bírálatá.

Kifogásolom a 89. § utolsó bekezdését, mert, miként az eddigi bírói gyakorlatban kifejezésre is talált, a természetes atya eltartási kötelezettsége a vérrokonságon alapul. Kifogásolom a »törvénytelen» szót, amely helyett egyesületünk állandóan a »házasságon kívül született» kifejezést használja.

Indítványozom a 93. és következő §-okhoz, hogy a gyermek törvényességét az anya és a gyermek is meg-támadhassa.

A 101. § egyesületünknek a 27. § tekintetében elfoglalt álláspontjával összhangba hozandó.

Indítványozom a 102. §-hoz, hogy a házasulandók házasságon kívül született közös gyermeküket az anyakönyvvezetőnél bejelenteni legyenek kötelesek. (V. ö. svájci polgári trvkv. 259. §.)

A király kegyelméből való törvényesítés intézményét elavultnak, ennél fogva elejtendőnek tartom.

Felhívom a figyelmet a 119. § első mondatára, amely az anyával szemben súlyos és kegyetlen igazságtalanságot tartalmaz.

A 120. §-nál indítványozom a korhatár és a kor-különbség eltörlését, a 121. § első bekezdésének, a 124. § első két bekezdésének, a 125. §-ból a szülői beleegyezés kellékének, a 126. §-ból a közokiratba foglalás kellékének elejtését. A kifogásolt rendelkezéseket nem indokolja a házasság védelme; mellőzésük szükséges, nehogy az örökbefogadás túlságos nehézségekkel járjon.

A 127. § 2. bekezdése olyképp módosítandó, hogy a szerződést mindig a kiskorú törvényes képviselője köti meg, a tizennegyedik életévét betöltött kiskorú pedig meghallgatandó.

A 134. § harmadik bekezdéséhez indítványozom, hogy a gyermeket a házastársak közös törvényes gyermekének jogállása illesse meg.

A 135. § 3. bekezdése méltánytalan. Viselje az örökbefogadott azon nevet, melyet az örökbefogadó visel.

A 139. §-t aggályosnak tartom; ez számos szülőt fog visszatartani attól, hogy gyermekét örökbe adja

A 151. §-ban kimondandó, hogy kk. gyermek el-tartása elsősorban a szülők kötelessége.

A 156. § első bekezdése kifogás alá esik; épp az ellenkező elv kimondása kívánatos

A 161. § kiterjesztendő mindkét házastársra.

V.

Jogviszony a szülő és a kiskorú törvényes gyermek között.

Glücklich Vilma bírálata.

Szükségesnek tartom a [] jelzésű toldásokat

I. Szülői jog.

163. §. A szülő[k] határoz[na]k] afelől, hogy [kiskorú] gyermekük hol tartózkodjék; [ennek megállapításánál tartoznak figyelembe venni a gyermek testi és szellemi fejlődésének érdekeit.]

Indokolás: A szülők természetesen *közösen* határoznak e gyermekük sorsára oly fontos kérdésben; nagykorú gyermekük pedig saját belátása szerint cselekedhetik. A toldás megakadályozná, hogy szülői Önkény vagy kapzsiság esetleg útját állja a gyermek jövődö boldogulásának.

164. §. elhagyandó.

Indokolás: A modern gyermektanulmány eredményei kétségtelenül bizonyítják, hogy a gyermek szellemi képességeinek fejlődésére határozottan káros befolyást gyakorol az az erőszakos eljárás, amelyre a törvényeinkben középkori maradvány gyanánt még előforduló »fegyelmi jog» ragadja sokszor az embereket. Humánus gondolkodású emberek évtizedek óta sürgetik a fegyelmi jog kiküszöbölését pl. a cselédtörvényből; büntetteseket is – különösen fiatalokúakat – gyógypedagógiai eszközökkel igyekszünk javítani; az elmebetegekkel szemben nem csupán részvétből, de az eredmény érdekében humánus kezelést követelnek az ideg orvosok: lehetetlen, hogy a normális, kiskorú gyermeket egy mai törvény kiszolgáltatassa az esetleg tudatlanságból, de nem egyszer durvaságból kegyetlen szülők zsarnokságának. *Ha ez a §. törvény marad, a martirgyermek fentartója lesz.*

166. §. A – – gyermek köteles – – a szülők háztartásában – – [oly mértékben] közremunkálkodni, [hogy ezáltal egészsége ne szenvedjen és pályára késülésében késedelem vagy hiány ne származzék.]

Indokolás: Mindennapi eset, hogy a szülőket szegénységük vagy kapzsiságuk arra indítja, hogy a gyermeket túlságos korán szorítsák otthoni vagy kenyérkereső munkára és ezáltal egyrészt annak egészségét veszélyeztessék, másrészt jövődö boldogulását nehezítsék. *A szülők még nélkülözések árán is kötelesek gyermekük boldogulását előkészíteni.*

167. §. A második mondat helyébe teendő: [Véleménykülönbség esetében a gyámhatóság (nem az atya) dönt.]

Indokolás: Számos oly kérdés van (pl. a gyermek egészségének ápolása, nevelése, pályaválasztása stb.) amelyekben korántsem mindig az apa az illetékesebb. Nem egyszer akadályozza meg az apa döntő szava egy tehetséges gyermek továbbtanulását, gyenge szervezetű gyermek kimelését, gyógykezelését stb. Ilyen kérdések elintézésére hatalmi szóval: *ellenkezik a gyermek vitális érdekeivel.*

169. és végső 3 sora helyébe: a kiskorú gyermek elhelyezése [tárgyában a túlélő szülő csak a gyámhatóság jóváhagyásával intézkedhetik.]

Indokolás: Nagyon üdvös, hogy ilyen esetekben a gyámhatóság gondosan örökjék a gyermek érdekei fölött; de sértő és indokolatlan, hogy az özvegygé vált szülőt bármily értelemben „vétkesnek” minősítse a törvény.

171. §. A szülői jog gyakorlásának akadályai közül elhagyandó a kiskorúság, mert ugyané törvény 2. §-a nagykorúvá teszi a törvényes szülőt. Az utolsó két sorban: a másik szülőé a döntő szó, (itt elmarad: ha ez az atya); [de tartozik a gyámhatóság jóváhagyását kikémi”]

Indokolás: Az apa önkényes eljárása ép oly kevéssé jogosult, mint az, hogy az apa képtelensége esetén az anya ne gyakorolhasson a gyermek sorsára döntö befolyást.

A 173. § szövege így módosítandó: [Ha a szülők valamelyike házasságot köt, szülői jogát csak úgy tartthatja meg, ha aláveti magát a gyámhatóság felügyeletének.]

Indokolás: A gyermek védelmére ennyi elegendő; viszont ennyi akkor is szükséges, ha az apa nősül meg, vagy ha az anya belföldihez megy férjhez.

175. §. Elhagyandó a 2. bekezdés, amely lehetővé teszi, hogy oly szülő, akit egyik gyermekének személye ellen irányuló büntettért ítélték el, visszanyerje szülői jogát más gyermekével szemben, a büntetés kiállása után.

Indokolás: A szülőnek gyermeke ellen irányuló büntette oly horribilis lelki eltévelyedést árul el, amely után lehetetlen, hogy a törvény megengedhesse szülői jogának gyakorlását bármelyik gyermeke fölött. *Újabb bünténynek nyithatna evvel utat,* mert hisz a visszaesés nincsen kizárva.

A 179. utáni §-ok Összevonandók e cím alatt:

II. A szülők vagyonekezelő és képviseleti joga.

180-203. §-okban „az atya” helyébe mindenütt [a szülők] teendő, a többesszám megfelelő alkalmazásával.

180. §. [közös joga és egyetemes kötelessége.]

204. §. A fentiek értelmében „az anya” helyébe [a túlélő szülő], „az atya” helyébe [a másik szülő], illetőleg [az elhalt vagy holtak nyilvánított szülő] teendő.

Indokolás: Amíg a szülők együtt élnek és szülői jogukat gyakorolják, a gyermek vagyonát is közösen kell kezelniük, egyetemes felelősséggel. Viszont a házasság felbontása vagy egyik szülő halála esetén a cautélak alkalmazása mindegyik túlélő szülővel szemben szükséges.

205. és 206. § a fentiek értelmében elhagyandó.

207. §. Ha [valamilyik szülő] házasságot köt stb. Az első bekezdés 2. mondata, amely szerint a gyámhatóság felmentheti a szülőt a számadás kötelezettsége alól gyermeke vagyonának kezelését illetőleg, elhagyandó.

Indokolás: Mint a 163. §-nál, egyaránt szükséges, ha bármelyik szülő köt új házasságot. A lelkiismeretes szülő maga sem kíván felmentést a számadás alól, amely a lelkiismeretlen részéről feltétlenül szükséges.

208. és 210. §-ok elhagyandók.

Indokolás: A gyámhatóság minden szülő eljárását köteles ellenőrizni: külön tanácsadó kirendelése nem látszik sem indokoltnak, sem célszerűnek.

211. §. „Az anya” helyébe: [A szülő.]

Indokolás: Nem felel meg a gyermek érdekének, hogy bármelyik szülőt akarata ellenére kényszerítse a törvény a gyermek képviseletére, illetőleg vagyona kezelésére.

212. §. A 208. §-ra történő utalás elhagyandó; „az anya” helyébe [a szülő] teendő.

VI.

Törvénytelen gyermekek.

A Code Napóleonnak ama szégyenfoltja, mely a „recherche de la paternité interdite” tételével egy egész századon keresztül társadalmat romboló nyomornak és züllésnek tette ki az emberiség nagy részét és azon napjainkban Chicagóban benyújtott törvényjavaslat közt, melynek értelmében »gyermekük születése törvényes házassággá teszi a nő és a férfi közti viszonyt,» a humánus és etikai fejlődésnek óriási haladását látjuk s a két véglet közt számtalan megállapodási pontot látunk a modern nemzetek jogfejlődésében.

A most készülében levő magyar polgári törvénykönyv is e két véglet közt mozog. M*essze elhagyta a régi barbár állapotot, amennyiben belátja, hogy a szülők esetleges vétkeiért nem lehet a mindenestre ártatlan gyermeket lakoltatni, hanem miként a törvényjavaslat indokolása mondja: „a tervezet a szülők vétkeiben ártatlan gyermekek iránt tartozó igazságosság és a társadalom érdekétől vezetve, a törvénytelen gyermekek helyzetét a magánjog terén oly kedvezővé kívánja tenni, amennyire az a házasság intézményének, mint mai társadalmi rendünk alapjának megingatása nélkül lehetséges.” Ezért biztosítja a gyermeknek atyja részéről a szükséges eltartást, legalább minimális módon és elismerve a rokonságot anyjával és ennek családjával, legalább ez irányban a gyermek helyzetét az életben, a társadalomban consolidálja. Azonban a helyes okoskodásokból a helyes következtetéseket mindég levonni nem meri, hanem mintegy félúton megáll és azon téves aggodalomtól vezérelve, hogy a házasságon kívül született gyermek sorsának teljes biztosítása magának a házassági intézménynek kárára válhatnék, nem mer azon humánus és etikai magaslatra emelkedni, amely felé törekszik, s melyen egyedül oldható meg ezen kérdés véglegesen. De szerencsénkre a mi álláspontunk elfoglalásánál nem kell a tervezettel szembehelyezkednünk; ha egyszerűen összefoglaljuk az indokolásban kifejtett nemes

és helyes felfogásának egyes részleteit, ha haladunk a nyomon, melyet az e kérdésben elévülhetetlen érdemeiket szerzett Márkus Dezső curiai döntéseiben kijelölt, ha csoportosítjuk a kérdéssel foglalkozó jogtudósaink hozzájárását, amint azokat a törvénykönyv tervezetét előkészítő állandó bizottság jegyzőkönyveiben megtaláljuk, önként kialakul az új felfogás, mely megszünteti a régi idők azon inhumánus nézetét, mintha *a születés maga megbélyegezhetné az egyént*, és mely felfogás a társadalom, az állami közösség minden egyes tagjának, megadja az őt megillető, az egyéniségének kifejlődéséhez feltétlenül szükséges jogi helyzetet és mely a szülői felelősségérzet fokozásával nem lerombolni, nem megbontani, hanem szilárdabb alapokra fogja helyezni a házassági intézményt.

Nem kívánhatjuk a fentidézett kaliforniai törvényjavaslat felfogását, mely szerint a gyermek születése a szülők közt házasságot létesít, mert ezen berendezés sok esetben az összes érdekeltnek érdekének ellenére lehetne; de igenis kívánhatjuk, hogy a gyermek születésével megteremtse magának *azon jogi helyzetet, mely fejlődéséhez szükséges, azaz:* hogy atyjának ép úgy gyermeke legyen mint anyjának, ha az apasághoz kétely nem fér. Más szóval úgy kellene lenni, hogy az apai elismerés törvényesít és az által minden emberi érzésnek és logikának ellentmondó és eddig már oly tengernyi bajnak okát képező megkülönböztetés, hogy létezhetik törvényes és törvénytelen születés, teljesen megszűnjék. (Van házasságban és házasságon kívül való születés, melynek azonban a gyermek *jogi helyzetére* nem szabad befolyással lennie.)

A tervezetnek és indokolásnak tanulmányozásánál minden lépten kitűnik, hogy a tervezet alkotói is érezték, hogy szükségképp ide kell fejlődni jogviszonyainknak.

a) Az okoskodás, mely az indokolás (1901) 492. lapján amellettt érvel, hogy egyéb tekintetek félretevésével humánus érzésünk és a gyermek és társadalom érdeke egyaránt megköveteli, hogy a házasságon kívül született gyermek legalább az anyja családjának tagja legyen, ép oly mértékben és ugyanazon okokkal okolná meg azt is, hogy atyjának rokona és atyja családjának tagja legyen.

b) Az első tervezet a gyermek elismeréséről mint külön családjogi intézményről részletesen még nem szól. Csak a jegyzőkönyvekben olvassuk, Szász-Schwarz előadásában! » másképp áll a dolog, ha az újabb jogunkban meglevő kiindulási pontok felhasználásával a természetes apa által való elismerést külön családjogi intézményként építjük ki.» Ámbár előadó ezen álláspontot pártolni látszik, határozottabban eziránt nem nyilatkozik. A második tervezet azonban – s ez óriási haladás az első tervezethez képest – már külön fejezetben tárgyalja 227-230. §-ig az elismert törvénytelen gyermek helyzetét és mint fontosat kimondja, hogy az elismert törvénytelen gyermek atyja családnevét viseli és úgy követelhet eltartást, mintha törvényes gyermeke volna. (Természetesen az elismerés szükség esetén bírói ítélettel éppúgy kimondható legyen, mint a gyermek tartási igénye.) Ezen nagyértékű 230. § tehát megszünteti azt a legtöbb bajt okozott tényt, hogy a törvénytelen gyer-

mek anyja családnevét viseli és megszünteti mindazon megszorításokat, melyeket a gyermek tartása iránt a 216., 217. és 218. §-ok tartalmaznak, fentarvta a 219. § bölcs intézkedését.

c) Zsögöd Benő dr. is nagy fontosságot tulajdonít a házasságon kívül született gyermek elismerésének, mely külön jogviszonyt állapít meg és melyet külön formaságokhoz akar kötni. Midőn továbbá azt mondja, hogy bár a tervezet kétféle jogviszonyt állapít meg a házasságon kívül született gyermek számára anyja családja és atyja családja iránt, – „mégis jogérzetünk e kétféle megoldásban nem lát kibékíthetetlen ellenmondást, sőt egyenesen annak elfogadását sugallja,” – ezen érvelése kétségen kívül azon jogérzetből fakad, mely a minden esetben ártatlan gyermeknek inkább adja meg őt megillető jogainak felét, mint semmit; de jogérzetünk bizonyára még helyesebbnek érezné, ha a törvény a házasságon kívül született gyermeknek teljes jogait biztosítaná.

Az elismerésről szóló §-ok nem tesznek említést az annak alapján esetleg változást szenvedő szülői jogok mikénti gyakorlásáról. Ezen elhallgatás még jobb, mint a törvényesítés című fejezetben a rémes 119. §., amelynek értelmében a „(királyi kegyelemmel való) törvényesítés megszünteti az anya szülői jogát” és minden anyai érzelmet lábbal tiporva, külön kiemelendőnek véli, hogy „az anya azonban gyermekével a törvényesítés után is érintkezhetik” azon megszorítással, „hogy az érintkezés módját és korlátait szükség esetén a gyámhatóság állapítja meg és ezt az érintkezést a gyermek nyilvánvaló érdekében ki is zárhatja.” Az ilyen drákói lehetőségekhez feltétlenül hozzá kellene tennie a T.-nek az ezt megengedő egyedüli okot „ha az anya züllött, vagy egyáltalán erkölcstelen életmódot folytat.” Tekintet nélkül ilyen eshetőségre, ugyanazon § szerint tisztán anyagi okok alapján „az anya szülői joga feléled, ha a gyermek eltartása ismét ő reá hárul, az atya szülői joga pedig megszűnt vagy szünetel”. A T. tehát elismeri, hogy az anyai jog successive fenmarad, pedig ennek felfüggesztése minden helyes érzésünknek ellentmond és mintegy kihívja az anya ellenkezését a törvényesítés ellen.

d) A tervezetben „kifejezett jogfelfogás szerint van törvényes születés házasság nélkül is. Mert nemcsak az utólagos házasság törvényesíti a gyermeket, hanem a királyi kegyelem is és törvényes marad a születés (91. §. a legtöbb esetben) akkor is, ha a házasság semmis, vagy megtámadás esetén érvénytelen. Már most, ha ezen nagy számban fennálló házasságon kívül levő törvényes gyermek létezése nem dülja fel a házasság intézményét, bizonyára az sem rombolná le, ha a tervezet az összes házasságon kívül született gyermekekről kellőképp gondoskodnék és így annál jobban megakadályozná, hogy belőlük fejlődjenek a társadalmat bontó elemek.

Ha a törvényesítés célja az atya hibájának jóvátétele az ártatlan gyermekkel szemben, miért ezen tör-

* Az asszony névváltozása a házasságban és az, hogy a gyermekek apjuk nevét viselik, még tisztázásra szoruló kérdés, de semmiesetre sem szabad, hogy az apa nevének viselése kiténtetés az anya nevének viselése megbélyegző szégyen legyen a gyermekre nézve.

vényesítést királyi kegyelemtől függővé tenni, formalitásokkal megnehezíteni, miért nem elegendő arra az atyai elismerés? Azon érvelés, hogy a házasságon kívül fogamzott gyermeknél az apa apasága iránt kevésbé biztos mint a házasságban, teljesen tarthatatlan. Minden esetben az apának feltétlen biztosságot apasága iránt csak a saját meggyőződése nyújthat; ha kételyei vannak, a házasságban megtámadhatja a törvény értelmében a gyermek törvényességét; a házasságon kívül ily esetekben, de csakis ily esetekben kellene, hogy a törvény megadja neki a jogot az elismerés megtagadására.

A házasságon kívül született gyermekek szüleinek túlnyomó része nem él házasságban (egy pillantás a statisztikai kimutatásokra erről meggyőzhet), azaz: hajadonok, nőtlének, elváltak, vagy az egyik házastárs távolléte, ismeretlen holléte, elmebaja stb. folytán tényleges házasságban nem élnek, úgy hogy az így született gyermekek törvényesítése, sorsuknak biztosítása, egyrészt a gyermekek javára, a társadalom megszilárdítására vezetne. Másrészt a szülői felelősség érzetének fokozása által emelné az emberek erkölcsi niveauját, talán csökkentené a házasságon kívül született gyermekek számát, de mindenesetre javítaná a meglévők helyzetét és nyiban csökkentené az államra rótt óriási gyermektartási terhet; és semmiesetre sem dűlná fel a meglévő házassági intézményt, nem csökkentené a kötendő házasságok számát. (Sőt nagyon lehetséges, hogy a házasságkötések számát fokozná azon egyrészt nagy kötelezettséget teremtő, másrészt nemesítő tény, hogy a született gyermek iránt az apának atyai kötelességei teljes mértékben fennállanak.) Másként állhat a dolog a házasságon kívüli születések azon aránytalanul kisebb hányadára, mikor az apa más nővel törvényes házasságban él. Itt beállhat tényleg az az eset, hogy a születés által való törvényesítés folytán egy addig látszólagos vagy csalódásból folyó családi boldogság feldűlatik; ezen esetekre tényleg más megítélés és elbírálás lenne szükséges. Ezek számát csökkenteni kellene azáltal, hogy ezen tény, mely a bigámiához hasonló, az eddiginél más jogi elbírálás alá jusson. De ezen kisebbség iránt való tekintetből, nem szabad az összes házasságon kívül született gyermekek jogát megsorbitani, hanem a kivételes helyzetre más orvoslást kell találni. (Ha a törvény kimondaná, hogy elismerésnek akkor nincs helye, ha a gyermek szülei közt házassági akadály áll fenn, melyről mindkét fél tudott, ez a házasságtörésből született gyermek számára máris kivételt tenne.)

Összegezve az eddigieket azt kérnök, hogy a T. helyes okoskodásaiból vonja le a törvényhozás a heies következtetéseket: az apát mindazon esetekben, melyekben az eltartásra kötelezi, kötelezze gyermeke elismerésére; az elismerés pedig a gyermeknek apja részéről is megadja a teljes gyermeki jogokat. Ily felfogásnak megfelelően a 99. §-ban a „férj” szó helyébe az „apa” szót kellene tenni, azaz: „a gyermek törvényessége megtámadhatatlan, ha az apa a gyermeket magáénak elismerte.”

Megjegyzés: Különös nehézségek merűlnek fel azon esetekre, melyekben a törvény az állítólagos apát tartásra nem kötelezi. Itt természetesen elismerésről még

kevésbé lehet szó, csak a gyermek sorsának valamiképp való biztosításáról. De ezen esetekre is – mint fent a családos atyák gyermekeire vonatkozólag – csak azt mondhatjuk, hogy társadalmunk fejlődésével oda kell eljutnunk, hogy az ilyen esetek mind ritkábban forduljanak elő. Ha az etikai ideálnak kitűzött monogámia még jó ideig csak ideal is fog maradni, de oda mégis csak el kellene jutnia egy magát megbecsülni tudó társadalomnak, hogy házasságon kívül nem születnek gyermekek úgy, hogy ne lehessen megállapítani, ki a gyermek apja, vagy hogy a gyermek apja nővel házasságban él és más nőtől vannak gyermekei.

A fentiekben vázolt hozzászólásunk a tervezethez csak futólagos, csak a tendenciát akarja jelölni, mely felé törekedni kell, a szükséges változások jogi fogalmazása jogászok feladata lesz. Mégis a részletekre vonatkozólag azon szomorú esetre, melyet komolyan számba venni sem akarunk, ha ugyanis a tervezet tényleg félúton megállana, beérné a nemes és helyes érvelésekkel, anélkül, hogy azokból az önként folyó gyakorlati következtetéseket levonná, meg kell jegyezni, hogy

a) semmiképp sem állhat azon kijelentés, hogy a házasságon kívül született gyermek nem rokona apjának, hiszen a házassági akadályok felsorolásánál a törvény itt önmagával ellenkezésbe kerül.

b) Továbbá feltétlenül törülni kell a rémes 119 §-t, mely törvényesítés esetén az anyát szülői jogaitól megfosztja; ez csak oly esetben legyen eszközölhető, ha az anya erkölcstelen életet folytat. Ha az anya szülői jogai megmaradnak, abból önként folyik, hogy szülői kötelességei is megmaradnak, a gyermeket el kell tartania, ha az apa erre nem képes s így ezt külön kiemelni nem kell.

c) A gyermek eltartására nézve a tervezet az eddigi szokásjognál bőkezűbben gondoskodik a gyermekről; fontos és helyes azon intézkedése, melynek értelmében az anya a gyermek apjától kártérítést igényelhet azon időre, mikor anyasága folytán szülés előtt s után önfentartására képtelen, de helytelen a 16. évnek mint korhatárnak megjelölése, és csak kivételesen meghosszabbítása; ezt úgy kellene fogalmazni, hogy a gyermek tartást igényelhet, amíg önmagát fentartani nem képes. Sérelmes a 218. §., mely az anya társadalmi állásához viszonyítja a tartásdíjat; miért nem az apa vagyonához és társadalmi állásához?

Helytelen a törvény azon intézkedése is, melynek értelmében, „az apa elismerheti a gyermeket, mely nem az övé, s ezzel jogigényei nemzője iránt megszűntek.” E §. tárt kaput nyit a visszaéléseknek, kibúvásoknak, s a legtöbb esetben a gyermek jogainak csorbítását fogja jelenteni. Inkább azt kellene törvénybe iktatni, hogy az apa csak azt a gyermeket ismerheti el magáénak, ki tényleg az övé.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

Túl a palotákon. (Pesti riportok.) Írta: *Antal Gézáné*.

Gondosan és nagy szomorúsággal olvastam el ezt a szép és értékes könyvet. Gondosan azért, mert már az első sora lekötötte figyelmemet. A könyv írója programját mindjárt az első sorban megmondja: „szeretem a szegénységet, mert a szegénység olyan szomorú ... szeretem a szenvedést és a bánatot és elsíratom azt, akiért nem zokog senki sem” ... Ebben a pár sorban megmondja a könyv írója, hogy azok felé fordul, akiket észre nem vesz senki. És mialatt ezt írja, ő maga sem veszi észre, hogy mennyire eggyé olvadt munkájának hőseivel, szomorú hősnőivel. Nem veszi észre őt sem senki, legalább annyian nem, mint amennyinek tudomással kellene bírnia arról, hogy a dolgozó asszonyok nemcsak jó tolla, de melegen érző szíve és lelke is van.

Antal Gézáné riportot ír. A pesti életnek legsivárabb, legkegyetlenebbül fájó helyeire viszi az olvasót, hogy tükröt adjon elé. Sajnos, annyira komor ez a kép, hogy néha a szemünket is be kell hunynunk, hogy ne lásson ennyi fekete, feneketlen bánatot, vagy talán azért is behunyjuk, hogy utat ne leljen a könny, amely a könyv olvasása közben szemünkből aláhull.

A tömeglakások idillje nem csillogó, a cseléd-tanyák nyelve nem irodalmi, a szegénység végtelenül szomorú. De Antal Gézáné mindent meglát. És minden sora között ott él a vágy: vajha segíthetnék rajtuk, vajha derűsebb, szebb dolgokat írhatnék a pesti életről ... de a riport kegyetlen és az igazság fáj!

Hogy ő éppen csak a szomorúságot látja, annak oka jó megfigyelő tehetségén kívül abban is lelhető, hogy keresi ezeket a helyzeteket; nem azért, hogy lelkének gyönyörűsége teljék bennük, hanem céltudatosan, okosan rátereli figyelmünket és ha ezt a könyvet végiglapoztuk, arra ébredtünk, hogy nekünk asszonyoknak még igen sok nehéz és nagy munkánk van, amelyet el nem intéztünk.

Antal Gézáné könyvét melegen ajánlom azoknak, akik módot és alkalmat keresnek arra, hogy jót tegyenek az életben. Asszony írta, igazi melegszívű, bátorlelkű asszony, aki mindent meglát és elénk tárja, amit tapasztalt. Okulásul, megszívlelésül. *S. K.-né.*

Hirdetőinknél vásároljunk, náluk fedezük szükségleteinket, mert ők is támogatják lapunkat hirdetéseikkel.

Ügyvezetőség:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
TELEFON: 142—40.
**Postatakarékpénz-
tári cheque-
számla: 24625. sz.**

**A FEMINISTÁK EGYESÜLETENEK,
VALAMINT FELVIDÉKI ÉS NAGYVÁRADI
FIÓKEGYESÜLETEINEK
HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.**

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
**Hivatalos órák: kedden
és pénteken 6—8-ig.
Magántanítónők elhe-
lyezése ugyanekkor.**

A szerkesztésért felelős: Glücklich Vilma. – Tagsági díj tetszés szerint; legalább évi 10 korona.

Novemberi munkaterv.

Hétfőn, 10-én, 17-én és 24-én este 6 órakor egyesületünkben:

Tagok összejövetele (a jogi értekezletek miatt októberről elhalasztva), amelyen tagtársaink felváltva tartanak házi előadásokat. Ilyenek tartására vállalkoztak eddig: *Ungár Dezsőné* a londoni Tax-resisting-league működéséről; *Lamberger Józsefné* Charlotte Perkins-Gilman folyóiratáról; *Pogány Paula* a londoni klubokról

Pénteken, 14-én este 6 órakor egyesületünkben Szülői értekezlet, melynek tárgya:

A serdülő gyermek testi nevelése.

Előadó: *Mellemé Miskolczy Eugénia.*

Szerdán, 19-én d. u. 5 órakor egyesületünkben: *Gyermekvédelmi értekezlet*, melynek tárgya: Beszámoló a bizottsági tagok munkájáról

Októberi krónika.

Dr. Ágoston Péter előadása. A polgári törvénykönyv bírálatában értékes segítséget nyújtottak egyesületünk tagjainak a kiváló jogtudós világos, széles látókörre terjedő megjegyzései annak családjogi részére vonatkozólag. Kimutatta, hogy a tervezet nem javítja a nő helyzetét a családban, csak burkoltabban, finomabban fejezi ki annak alárendeltségét. Meghagyja a döntő szót a férj birtokában s ezzel illuzóriussá teszi a feleség, az anya beleszólási jogát. Nem dönti meg azoknak a valóságon alapuló gúnyos rajzoknak jogosultságát, amelyek a nőt a gonosztevő, az iszákos, a gyámolított társaságában mutatják. Rendelkezéseiben a törvénytervezet nincs tekintettel a széles néprétegek asszonyaira, hanem csupán a középosztálybeli családokra gondol. Élvezetes és tanulmányos volt mindannyiunkra nézve, hogy a szakavatott jogász mily sok kérdésben egyezik laikus bírálóinkkal kritikái megjegyzéseinek tartalmában.

Jogi értekezleteinken folytattuk a most már törvényjavaslattá vált tervezet alapos megvitatását; e vita eredményéből szűrődik le majd az a fölterjesztés, amelyben egyesületünk a képviselőház elé terjeszti a tervezet módosítására vonatkozó kívánságait. A jogi bizottságban az előadó tisztségét *dr. Engel Zsigmond* tagtársunk vállalta.

A kongresszus epilógusa. Emelkedett hangulatban, a nehéz munkával kiérdemelt nagy eredmények tudatában tartotta október 16-án a kongresszus végrehajtó bizottsága, 17-én az Összbizottság befejező ülését. Mind anyagilag, mind erkölcsileg olyan sikerről számolhattak be a kongresszusi munka vezetői, amely ritkítja párját a deficittel fenyegető kongresszusok országában és amelyért egyesületünk soha eléggé le nem róható hálával tartozik a munka vezetőinek, összes résztvevői-

nek és pártolóinak. Az összbizottság gyűlésén a bizottság elnöke, *gróf Teleki Sándorné* és ügyvezető társelnöke, *Bédy-Schwimmer Rózsa*, levonták a munka nehézségeiből a tanulságot is; megismertették tagtársainkat azokkal az *akadályokkal*, amelyek egyszer-egyszer veszélyeztetni látszottak a hatalmas arányú munka eredményeit, de amelyek *leküzdése mindmegannyi bizonyítéka volt mozgalmunk életképességének*, erejének, ellenállhatatlan voltának. Az elnöki megnyitó végső szavai: „*viszontlátásra a további munkánál!*” – adták meg ügyvezetőnk befejező szavainak alaphangját. Munkánk legközelebbi célja gyanánt *lapunk fejlesztését, népszerűsítését és széles körben terjesztését* jelölte meg, amely mozgalmunk valamennyi törekvését egyaránt szolgálhatván, kell, hogy mindannyiunk közreműködésére számíthasson.

Prof. Viktor Basch előadása. Élvezetes órát szerzett egyesületünknek a Sorbonne kiváló tanára, midőn „*Le féminisme en France*” című előadásában – a nőkérdés világtörténeti fejlődésének rövid áttekintése után – megértette velünk, hogy a francia nő helyzete a valóságban jobb, mint a törvénykönyvekben; de választójogi küzdelme éppen ebből folyólag nem elég erős arra, hogy leküzdje a férfiak balhiedelmét, amely a nők klerikális befolyásától fél, továbbá a conservatív gondolkodás aggályait és a kenyéririgységet. Az előadó a társadalmi viszonyok javulását várja a dolgozó nő teljes térfoglalását.

Helyreigazítás. Szegvári Sándorné tagtársunk úgy véli, hogy a közszerzeményre vonatkozó indítványának lapunk múlt számában közölt szövege félreértésekre adott alkalmat s azért közli a következőket:

A közszerzemény jogát a Tervezet *kölcsönössé* teszi; ha tehát a feleség és anya *egész* idejét kereső munkának szenteli, a háztartás és gyermekápolás munkáját pedig fizetett munkaerők végzik (indítványom csakis ilyen esetekre vonatkozik), reá nézve már nem haszon a közszerzemény vagyoni jogi szempontból. Viszont annak megszüntetésével az asszony *kötelezettségtől* szabadul és *szabadság* dolgában nyer.

Nagyváradfi fiókegyesületünk őszi munkáját az anya- és gyermekvédelem jegyében kezdte meg. Bizottságot alakított, amely elvállalta a dajkaságba adott gyermekek önkéntes ellenőrzését s amelynek vezetésével *Ágoston Péternét* bízták meg. Gyermekvédelmi bizottságot is alakított *Edelmann Menyhért* né elnökle alatt.

Külön meghívókat és értesítéseket nem küldünk.

**A NŐTISZTIVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
ÉS ARADI, NAGYVÁRADI, SZOMBATHELYI,
TEMESVÁRI FÍÓKEGYESÜLETEINEK
HIVATALOS ÉRTESETÉSEI.**

Postatak. 17764.
TELEFON 80-75.
Egyesületi helyiség;
V., Vigadó-tér 3.

A szerkesztésért felelős: Gergely Janka.

Az egyesületek tagjai díjtalanul kapják a lapot. – Évi tagdíj rendes tagoknak 12 K, kültagoknak 6 K.

A Ferenc József-betegsegélyző pénztári választásokra ismételten felhívjuk tagtársaink figyelmét. Igen nagy érdek, a betegellátás gyökeres javítása forog itt kockán és ezért *minden szavazat fontos és értékes*,

A választás

nov. 30-án, vasárnap, d. e. 9 órakor

lesz a Szemere-utca és Alkotmány-utca sarkán levő elérni iskolában. A választásra szükséges okmányok a pénztár tagsági igazolványa és az utolsó nyugta. Ezeket feltétlenül vigye mindenki magával a választásra, mert különben nem élhet választójogával.

A választásokra vonatkozó összes egyéb tennivalókat közölni fogjuk még a tagtársakkal.

Az autonóm-pártot, melyhez egyesületünk is csatlakozott, a választási agitáció hevében szemenszedett rágalmak érik az u. n. radikális-párt részéről. Nem akarjuk temperamentumos kartársainkat erre a nekünk antipatikus térre követni, mert nem kérünk a rágalmazók könnyű, de kétes értékű dicsőségéből. Védekezni sem akarunk, mert alaptalan rágalmak ellen védekezni felesleges és céltalan erőpocsékolás volna. Néhány ténnyt le kell azonban szögeznünk, hogy tagtársaink tisztán lásanak a dologban és ne szédítsék meg őket a nagyhangú szölamok.

A radikális-párt volt az, amely éket vert a tisztviselők egyetértésébe ebben a kérdésben, ahol nem lehet egyik tisztviselőnek más az érdeke, mint a másoknak. Egyesületünket – erről dokumentumok beszélnek – a radikális blokk huzavonája kergette bele abba, hogy feladja a neutralitás mindnyájunk előtt szimpatikus álláspontját. Természetes, hogy ezek után azt a pártot kell erősítenünk, amely a nőtagok speciális érdekének védelmére megbízhatóbbnak bizonyult eddig és habozás nélkül teljesítette azt a kívánságunkat, hogy listáján a pénztári nőtagok számának arányában nőket jelöl.

A pénztár nőtagjai tehát egyenesen érdekeik ellen cselekednének, ha nem azon agitálnának, hogy az *autonóm-párt* kerüljön ki győztesen a választási harcból. Elvárjuk összes tagtársainktól, hogy nem ülnek fel a blokk nagyhangú rágalmainak, izléstelen és köpenyegforgató agitációs eszközeinek és plakátjainak, hanem a pénztári nőtagok speciális érdekeit őszintén szolgáló *autonóm-párt* győzelme érdekében agitálnak. Elvárjuk tagtársainktól, hogy egyrészt ők maguk leszavaznak az autonóm-párt listájára, másrészt kollegáiknak és ismerőseiknek is megmagyarázzák, hogy nekünk nőtisztviselőknek mennyire fontos, hogy az autonóm-párt, a mi pártunk vezesse a jövőben a pénztári. Nem igaz, hogy az autonóm-párt vezetői eddig is tagjai voltak a pénztár

igazgatóságának, ép úgy, mint nem igaz az sem, hogy az autonóm-párt nem akarja megszüntetni a pénztár jelenlegi hibáit. Akármelyik párté lesz is a győzelem, nagy reformok kora következik el a Ferenc József-betegsegélyző pénztárban. Hogy azonban ezek a reformok nekünk nőeknek is mehozzák azt, amit tőlük várunk – az *autonóm-pártnak kell győzedelmeskednie*.

Tagtársaink annyiszor adták bizonyítékát kiváló agitációs képességeiknek, hogy ezúttal is a legszebb kilátásokkal megyünk bele a választási küzdelembe. Elvárjuk mindnyájuk segítségét – mindnyájunk érdekében.

Gyűjtőívek és propaganda-nyomatványok egyesületünk irodájában kaphatók. Minden este értekezletet tartunk és készséggel megadunk minden felvilágosítást.

Szerdai összejövetelek. Még november folyamán megkezdődnek szerdai összejöveteleink. Most állítjuk össze a programot és kérjük tagtársainkat, hogy amennyiben speciális kívánságaik vannak, közöljék azokat sürgősen a bizottsággal. Eddigelé a következő előadók ígéreteit birjuk: Kaffka Margit, Glücklich Vilma, Kreutzer Lipót dr., Ego, Szende Pál dr., Wildner Ödön dr., Magyar Ernő, Ihrig Lajos dr., Csergő Hugó, Ezeken kívül néhány zene-estélyre is van már pozitív ígéretünk a közreműködők részéről. További előadókkal most folynak a tárgyalások,

Nőtisztviselők figyelmébe. Kérjük mielőbb alapszabályokat a Magántisztviselők Országos Nyugdíjegyletétől (Báthory-utca 5.) és válasszuk ki a legmegfelelőbb táblázatot, melynek alapján munkaképtelenség és aggkor esetére biztosíthatjuk anyagi függetlenségünket.

Továbbképző tanfolyamainkhoz még lehet csatlakozni. Aki magyar és német gyorsírásban, német és angol nyelvben, könyvvitelben fejleszteni akarja ismereteit, ne mulassza el e tanfolyamok látogatását. Állástkereső tagtársaink igen nagy mulasztást követnek el önmagukkal szemben, ha az állástkeresés idejét nem használják fel szakismereteik bővítésére, mert ma már annyira kiélesedett a verseny pályánkon, hogy csak a jól képzett szakmunkásnak lehet kilátása előmenetelre.

Könyvtárunk néhány újabb beszerzéssel ismét gyarapodott Könyvtárórák hétfőn és csütörtökön 7-8-ig, 4 korona betét ellenében díjtalanul áll tagjaink rendelkezésére. – Az olvasóteremben szaklapok és napilapok állandóan rendelkezésre állanak.

Díjtalan német társalgási órák minden hétfőn este 7-9-ig.

Lakásváltozások sürgősen bejelentendők.